

Пропаґандивна поїздка

Іван Керницький

I

Підготовчу роботу розгорнено кольосальну:

Влаштовано низку засідань, що мали наскрізь діловий характер.

Схвалено низку резолюцій, що мали наскрізь діловий характер.

Надруковано низку відозв, що мали наскрізь діловий характер.

Ухвалено:

"...відбути пропаґандивну поїздку з нагоди "Свята Української Книжки" до села Закамарки, з відповідними рефератами і зразковою виставою книг".

Доповідачі: завідувач культурно-освітнього відділу, проф. Смішний та секретар цього ж відділу, мгр. Барабан, пріли й умлівали п'ять тижнів студіюючи літературу і матеріяли.

— Врешті налягли на перо і вкресали дві основно-вичерпні доповіді:

Проф. Смішний — на тему: "Книжка в ретроспективно-історичному нарисі її розвитку від найдавніших часів по сьогодні".

Мгр. Барабан — на тему: — "Книжка та активне сприймання нашої дійсності".

...Гей, заграли "Мерседеси", зацокотали "Ундер-вуди"! Минає день, ба й минає другий, а машиністки все пишуть та й пишуть! Столярі, склярі, не їдять, не п'ють, а все штудерні шафи з перегородками для зразкової виставки майструють! Панночки-гімназистки по-мистецьки оформлені книги з золотими відтисками на хребтах для зразкової виставки підбирають! — Мистці-малярі на всіх кольорах веселки пропаґандивні афіші розмальовують:

...Учітеся, брати мої!

...Книги — морська глибина!

...Любіть книжку!

...Шануйте книжку!

...Читайте книжку!

...Купуйте книжку!

Осінь була золота.

Журавлі кричали: кру, кру...

II

Приїхали.

Посідали.

Порозкладали папери.

Доповідали довго і речево.

Проф. Смішний доповідав дві з половиною години на тему: "Книжка в ретроспективно-

історичному нарисі її розвитку від найдавніших часів по сьогодні".

Всебічно промовляв професор:

Про єгипетські гієрогліфи і про династію Габсбургів...

Про "Остромирове Євангеліє" і про свої студентські часи.

Про "Енеїду" Котляревського і про Відень, місто вальчика, кохання та мрій...

Про те, скільки книг стеребили миші в підваллях "Просвіти" і про війнні дії на східньому фронті...

Про 42-рядкову Біблію Гуттенберга і про рефлексії носових звуків в українській мові...

Мовляв — "Учітеся, брати мої", а "Книги — морська глибина".

...Всебічно промовляв професор.

Мігр. Барабан барабанив півтори години на тему: "Книжка та активне сприймання нашої дійсності".

Полум'яно і завзято барабанив магістер! Запалювався!.. Вибухав!.. Горів!.. Палахкотів...

Ми, мовляв, покажемо! Ми, мовляв, докажемо! Нас, мовляв, ніщо не спинить! Перед нами, мовляв, світле майбутнє!..

"Учітеся" — мовляв — брати мої", а "Книги — морська глибина"...

...Полум'яно та завзято барабанив магістер!..

Люди сиділи і слухали.

Три з половиною години люди сиділи і слухали.

Врешті-решт люди порозходилися по хатах — за мішками. (Звичайно — деякі, що жили віддалік, на присілку, поприїздили підводами з великими драбинами та полукішками).

Тісним вінцем оплів народ доповідачів. Проходу не дає. До автомашини не підпускає...

Доповідачі отетеріли!..

— В чому справа? — розпитують.

— А ми, рахувати, за книжками, — ввічливо пояснюють з гурту.

Доповідачі видивились один на одного. Остовпіли з дива...

— За якими книжками?..

— А то вже там, як ласка ваша... Може бути "Остромирове Євангеліє", а може бути і "Пересопницьке"... І гієрогліфами не погордимо. Відомо ж перебирати годі. Не такі тепер часи, щоб перебирати!.. Великий оце в нас, нікуди правди діти, переднівок на книжки. Не переднівок, а просто голод. А ще тепер, після ваших рефератів, то, Господи, Твоя сила! Страшенне нарід розохотився читати! Бачите — он, люди возами позаїздили... Дайте хоч вагон книжок, — розхапають!

Доповідачі зніяковіли, розгублено потупили очі в землю...

— Книжок немає, — промимрили стиха.

— Немає книжок! — застогнав народ навколо. — Людоньки, чуєте, книжок немає! Панове, а це ж як?!

— А так, що немає. Передвоєнні запаси вичерпалися, а нові книжки друкуються в обмеженій кількості. Що появиться, зараз щезає. Паперу недостає... Та й всякі інші труднощі... Це ж війна, панове!

— Ми самі, от, їдучи сюди, думали у вас хоч декілька книжок для повітової бібліотеки

дістати, — з відвертою щирістю з'ясував професор.

Люди збилися в купу, загомоніли, зашущукали, видимо — нараджувалися. Врешті вибрано окрему делегацію для переговорів, а саме: місцевого о. пароха, мужа довір'я і громадського старшину. Делегати повели доповідачів на бік, під повітку, і почали пертрактації:

— Панове, кажуть, ми розуміємо ваше становище. Поторгуватися завжди можна, це сьогодні річ щоденного порядку. Ми знаємо, як там, у вас, у місті... Тіснувато з продуктами... Ми за гроші не хочемо... Ми вам, кажуть, натураліями... — Відпустіть, майте милість, хоч піввагона книжок за продукти!

Тут уже доповідачам і терпець увірвався.

— Громадяни, гукають, чого це ви пристали? Немає книжок і край! Ви, хіба, що не розумієте?.. — По-турецьки ж не говоримо!

Ну, звичайно, народ захвилювався, зайняв ворожу поставу. Почулись вигуки, погрози. Врешті кремезний юнак у вишиванці, — виліз на передок автомашини і каже:

— Друзі, каже, а це ж як? Провокація яка, чи що?.. Панове кажуть — книжок немає... А тут, на самоході, хіба що? Полова?.. Вісім новісіньких шаф із книгами, аж тріщать, а вони — книжок немає!.. Не підведете, панове! Не на таких натрапили! Якусь "зразкову виставку" вигадали... Що це за дикі, большевицькі методи? З книжками возяться, як баба з парастасом, а тут народ без друкованого слова в'яне, як осінний лист! На очах нидіє. — Друзі, я висую конкретну пропозицію: спорожнити всі шафи! Не пустити ні одної книжки з нашого села! Література — це скарб народу, а книги — морська глибина! За мною, друзі! До світла! До сонця!..

...Гей, як заворушеться народ! Як заклекоче грізним дев'ятим валом!.. Гей, як потиснуть хлопці, як припруть грудьми автомашину... Шах-шарах, трах-таррах! — затріщали дошки, забряжчало скло, і за хвилину зразкова виставка книжок припинила своє коротке існування...

Розлетілася на тріски!

...І в тую ж хвилину одне жалісне зідхання вихопилось з грудей юрби, один плач, одне ридання потрясло повітрям...

"Зразкова виставка" виявилась великим "блефом"...

Виявилось, що в шафах, за скляними перегородками, замість книжок — лежали пустопорожні палітурки, з золотими відтисками на хребтах...

А книжки вам не було ні на лік!

III

В мрячному, чорному настрою верталися доповідачі з пропагандивної поїздки в обломаній автомашині...

Сумно скрипіли колеса:

...Учітєся, брати мої!

...— книги морська глибина...

Осінь була золота.

Журавлі кричали: кру, кру...